

خواهر خواندگی عهد و پیمانی است که معمولاً بین دوشهر برقرار می‌شود که در بعضی خصایص اشتراکاتی با هم دارند و به دنبال آن ارتباطات خاصی بین این گونه شهرها برقرار می‌گردد. این ارتباطات در مسیر شناسایی و ویژگیهای هر کدام از شهرها امری بسیار ضروری است در پی شکل‌گیری چنین روابطی مراحل توسط وزارت امور خارجه به صورت اجرای تشریفات قانونی صورت می‌گیرد و غالبترین مقامات دو شهر طی عهدنامه‌ای پیمان خواهر خواندگی را به امضا می‌رسانند. خواهر خوانده‌ها به رسم دوستی اقداماتی را انجام می‌دهند از آن جمله انتخاب نام خیابان یا پارکی به نام خواهر خوانده‌اش، علت انتخاب چنین عنوانی برای اینگونه عهدنامه‌ها (خواهر خواندگی) این است که واژه شهر یک اسم مؤنث مجازی است در نتیجه به آن پیمان خواهر خواندگی می‌گویند.

شهر اصفهان در حال حاضر به عنوان یکی از شهرهای مهم دنیا (یکی از ۱۰ شهر تاریخی جهان) به حساب می‌آید. آثار تاریخی آن از جمله میدان امام (نقش جهان) به عنوان یکی از میراثهای بزرگ بشری اعلام شده است. این شهر هم اکنون با ۱۰ شهر پیمان خواهر خواندگی دارد. شهرهای فلورانس در ایتالیا، سن پترزبورگ در روسیه، شیان در چین، یاش در رومانی، ایروان در ارمنستان، هاوانا در کوبا، فرایبورگ در آلمان، کوالالامپور در مالزی، یارسلونا در اسپانیا و شهرکویت خواهر خوانده‌های اصفهان به شمار می‌آیند. پیشنهاداتی نیز در جهت تقویت چنین پیمانهای صورت گرفته است از آن جمله تأسیس بازارچه‌ای به نام بازارچه ملل، برای به نمایش گذاردن سنت‌ها و صنایع دستی هر یکی از خواهر خوانده‌ها و یا پیشنهاد تأسیس باغ ملل. آنچه در خصوص این شهرها (خواهر خوانده‌ها) قابل ذکر است این مطلب می‌باشد که عمده این شهرها دارای آثار تاریخی یا هنری و... منحصر به فرد و بعضاً معروف جهانی هستند که هر کدام در نوع خود هنری قابل وصف می‌باشد و این هنرها و آثار تاریخی باعث گسترش رابطه با اینگونه شهرها شده است.

در مقاله حاضر ابتدا به صورت مختصر به ویژگیهای تاریخی و هنری شهر اصفهان پرداخته خواهد شد و در ادامه به اختصار ویژگیهای خواهر خوانده‌های اصفهان مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ویژگیهای هنری شهر اصفهان

شهر اصفهان شهری است که گروهی نیمه جهانش خوانند و گروهی دیگر بهشت برین، شهر مساجد، سرزمین هنرپرور، موزه خاورمیانه یا به قول ناصر خسرو جهانگرد مشهور، نیکوتر و آبادترین سرزمین پارسی گو. شهری که همه سیاحتان جهان آنرا ستوده‌اند. شهری که زیباترین اثر معماری جهان و گرانبهارترین شاهکارهای آسیا کبند شیخ لطف الله و کبند تاج الملک در دامان آن سر به فلک کشیده. شهری که نویسنده کتاب گنجینه آثار تاریخی اصفهان درباره آن چنین نوشته است: تصور نمی‌رود هیچ شهری در دنیا برای معرفی آثار اسلامی با اصفهان قابل مقایسه باشد. شهری که در دوره صفویه به پایتختی انتخاب شد و به صورت بسیار مدرن درآمد. شهری که شاهد روزگاری بس درخشان بوده و وضعیت طبیعی، جنس خاک، آب فراوان، وسعت کافی، همواری زمین و هوای دلپذیر آن همواره این ناحیه را آباد و پرجمعیت نگاه داشته، سرزمین افسانه‌ای که پروراننده بزرگان زیادی و شاهد بزرگترین اختراعات و عظیم‌ترین اثرات هنری، ادبی، فرهنگی و دیگر آثار اسلامی و ملی در طول حیات خود بوده است و به همین دلیل اصفهان یکی از ده شهر برگزیده یونسکو به عنوان میراث جهانی است و به قولی شهر و نیز بی‌همتاست، پاریس را به عنوان عروس جهان می‌شناسند. آمستردام بی نظیر است و اصفهان هم در جهان همتا ندارد.

ویژگیهای تاریخی شهر اصفهان

مجموعه‌های با ارزش معماری در محدوده منطقه تاریخی اصفهان دربرگیرنده قدیمی‌ترین و با ارزش‌ترین بافتها و بناهای شهر اصفهان می‌باشد که به لحاظ ارزشهای معماری دارای ترکیبات و سازمان فضایی متنوع و کم‌نظیری است. ویژگی عمده این منطقه در برخورداری آن از یک محور فضایی مهم با ارزش مستند است که از آن تحت عنوان "محور تاریخی" یاد می‌گردد.

عملکرد وسیع و متنوع محور تاریخی، سازمان فضایی بدیع آن و تمرکز تعداد بیشماری از مجموعه‌ها و بناهای تاریخی در اطراف این محور و پایداری و استحکام آن علیرغم تمامی صدمات و بی‌توجهی‌هایی که نسبت به آن به عمل آمده است، این محور را در زمره یکی از نمونه‌های با ارزش و کم نظیر معماری جهان قرار داده است و از این لحاظ شهرت

ویژگیهای اصفهان و خواهر خوانده‌هایش

دکتر حمیدرضا وارثی

عضو هیات علمی دانشگاه اصفهان

ویژه‌های نیز برای شهر اصفهان به ارمان آورده است.

محور تاریخی اصفهان از محل میدان کهنه و مسجد جامع عتیق (میدان قیام) در جهت غربی در راستای بازار امتداد یافته و به مجموعه میدان امام (نقش جهان) می‌رسد پس از آن از یک سو به سمت غرب، محوطه کاخ‌ها و باغات صفویه را دربر گرفته و از طریق محور چهارباغ با گذر از سی و سه پل به طرف جنوب تداوم یافته و نهایتاً به محوطه دانشگاه اصفهان (محل سابق هزارجریب) منتهی می‌گردد. از سوی دیگر از طریق بازارچه مقصودبیگ و محور چهارباغ صدر به سمت جنوب با گذر از پل خواجه به مجموعه تخت فولاد خاتمه می‌یابد. (نقشه) حال که با شهر اصفهان و ویژگیهای آن به اختصار آشنا شدیم به ویژگیهای هر کدام از خواهر خوانده‌های اصفهان به طور خلاصه می‌پردازیم.

فلورانس: ایتالیا

قدمت این شهر به چند دهه قبل از میلاد مسیح بازمی‌گردد. فلورانس از جمله شهرهای بسیار مهم کشور ایتالیا است. اهمیت شهر فلورانس بعد از سال ۱۲۰۰ میلادی چشم‌گیر شد از آن تاریخ از لحاظ تجاری اهمیت یافت با اینکه جنگهای داخلی به آن لطمه زد، این شهر در دره آرنو واقع شده و رودخانه‌ای به همین نام از شرق به غرب شهر را تقسیم نموده و به زیبایی آن می‌افزاید. از قرن چهاردهم تا شانزدهم فلورانس شاهد بروز ابداعات و ابتکارات هنری و ادبی و علمی شایان توجهی بود. هنرمندان بنام از جمله بوکاچیو، لئوناردو داوینچی، رافائل، میکل آنژ هر یک از نوابغ بزرگ این شهر به شمار می‌روند. شهر فلورانس از لحاظ آثار تاریخی اهمیت شایانی دارد. کاخها، موزه‌ها، کلیساها، پلهای آن ارزش فراوانی دارد. اما در جریان جنگ جهانی دوم این گنجینه هنری آسیب بسیار دید. پروژه بسیار مهمی برای سال ۲۰۰۲ در جهت افزایش تعداد جهانگردان در این شهر در نظر گرفته شده بود تا تعداد آنان افزایش یابد.

شهرت فلورانس صرفاً به خاطر جاذبه‌های توریستی و زیبایی آن نیست بلکه در زمینه تحقیقات خصوصاً مهندسی و نجوم شهرت جهانی دارد. دانشگاه فلورانس و چند مرکز مهم علمی و تحقیقاتی در زمینه فوق الذکر و سایر رشته‌های علمی چون فیزیک، شیمی، تکنولوژی، ارتباطات، ریاضیات و رشته‌های مختلف فنی و مهندسی فعالیت دارد. دانشگاه فلورانس در سال ۱۲۲۱ تأسیس شده است.

سن پترزبورگ: روسیه

شهر سن پترزبورگ دومین شهر بزرگ روسیه می‌باشد این شهر تا سال ۱۹۱۷ پایتخت روسیه بود و هنوز نیز مهم‌ترین بندر روسیه می‌باشد. این شهر در سال ۱۷۰۳ میلادی در شمال غربی فدراسیون روسیه و در محل رودخانه نوار خلیج فنلاند توسط پتر بنا شد. در حقیقت این شهر بر مجموعه‌ای بیش از ۴۲ جزیره گلی در دلتا با ۵۶۰ پل با هم ارتباط دارند. آب وهوای آن سرد و مناسبترین زمان برای بازدید ماههای خرداد و تیر می‌باشد. فاصله شرق تا غرب شهر ۳۰ کیلومتر و شمال تا جنوب ۶۰ کیلومتر

می‌باشد. از آغاز قرن ۱۸ قصرهای باشکوه و زیبا، میدان و بناهای بزرگ دیگر که اینک محل موزه‌ها و مؤسسات علمی می‌باشد بنا گردید. ساختار ساختمانی شهر عموماً از سنگ بوده و دارای مناطق دیدنی بسیار می‌باشد یکی از آنها قلعه پترپاول می‌باشد در کنار این قلعه قلعه‌ای زیبا بنا شده است این قلعه زمانی زندان شاعرانی چون ماکسیم گورکی و داستایوسکی بوده است. قبر پوشکین نیز در این شهر قرار دارد. کلیساهای بزرگ قصرهای تزارها و موزه‌های مختلف از جمله دیگر مناطق دیدنی این شهر می‌باشد که در جوار رودخانه نوا به زیبایی و جاذبه شهر می‌افزاید. شهر سن پترزبورگ با ۵۱ شهر جهان ارتباط خواهر خواندگی دارد. همچنین موزه آرمناز در این شهر وجود دارد. این شهر در اوایل انقلاب بلشویکی به پتروداد (شهرپتر) و بعد از مرگ لنین به لنینگراد تغییر نام یافت و بالاخره در سال ۱۹۹۱ مجدداً سن پترزبورگ نامیده شد. این شهر از وسایل حمل و نقل و ارتباطی مطلوبی برخوردار است دارای سه فرودگاه و ۵ خط آهن به فنلاند، بالتیک، ورشو، مینسک و مسکو می‌باشد. سیستم حمل و نقل شهری آن شامل قطارهای برقی، تراموا، اتوبوس ریلی بوده و تعداد اتومبیلهای شخصی در آن ناچیز می‌باشد.

شیان: چین

شیان پایتخت ایالات شان‌شی در بخش مرکزی و میانی چین قرار دارد. شیان پایتخت باستانی چین با قدمتی در حدود ۳۶۰۰ سال به مدت ۱۱۵۲ سال پایتخت ۱۲ سلسله چینی و از زادگاههای تمدن انسانی به شمار می‌رود و بنا به ادعای چینیان یکی از ۴ پایتخت باستانی جهان است. این شهر در زمان باستان چنانگان نامیده می‌شده که یکی از زادگاههای تمدنی انسانی به حساب می‌آید. در حال حاضر شیان ۳۱۴ واحد آثار باستانی، ۴۰۰۰ اثر تاریخی و ۱۲۰ هزار بقایای فرهنگی دارد. موزه ارتش چین که به عقیده چینیان هشتمین اثر از عجایب دنیاست در این شهر قرار دارد. شیان نقطه آغاز جاده ابریشم به شمار می‌رود و با ۱۱ شهر دیگر پیمان خواهر خواندگی بسته است. در حقیقت این شهر اولین مسیر تجارت بین‌المللی به خاطر شروع جاده ابریشم به حساب می‌آید. شیان دارای تعداد زیادی انستیتو، مرکز آموزش عالی، مؤسسه تحقیقاتی و آزمایشگاهی و همچنین مرکز کنترل ماهواره‌ای جهت امور فضایی چین می‌باشد. همچنین صنایع نساجی الکترونیک، هواپیماسازی و ابزار دقیق نیز از صنایع مهم آن شهر به شمار می‌آید.

یاش: رومانی

این شهر نیز شهری باستانی است که قدمتی بس طولانی دارد. نشانه‌هایی از سکونت مربوط به قرون ۷ تا ۱۴ میلادی در آن دیده می‌شود. از قرن ۱۵ میلادی به بعد روند شهرنشینی آن رشد بسیار داشته است. تعدادی از بنیانگذاران مهم کشور رومانی از اهالی شهر یاش بودند. این شهر در قرنهای ۱۵ تا ۱۷ خصوصاً در نیمه دوم قرن شانزدهم دارای اوج شهرسازی بوده است. در قرن هفدهم یاش به یک مرکز فرهنگی تبدیل گردید. این شهر تاریخی همراه شهر اصفهان و ۵۸ شهر دیگر عضو اتحادیه شهرهای

تاریخی جهان می‌باشد. در این شهر کلیساهای جالب به سبک بیزانس که در قرون ۱۵ تا ۱۷ ساخته شده است و وجود دارد. این شهر پایتخت تاریخی مولداری می‌باشد. صنایع قابل ملاحظه این شهر تجهیزات و لوازم پزشکی، نساجی و میل سازی می‌باشد و سرمایه گذاری و سیاست گذاری نیز بیشتر بر اساس همین صنایع می‌باشد، حمل و نقل عمومی از طریق قطار، اتوبوس و اتوبوس ریلی انجام می‌شود و تعداد وسایل نقلیه شخصی قابل ملاحظه نمی‌باشد. شهر یاش دارای ۵ دانشگاه دولتی، ۲۷ دانشکده و ۵ دانشگاه خصوصی می‌باشد. در شهر ۱۷ موزه یادبود وجود دارد.

ایروان: ارمنستان

ایروان در شمال شرقی دره آرارات و در ارتفاع ۹۵۰ تا ۱۲۰۰ متری از سطح دریا واقع است. قدمت آن به ۷۸۲ سال قبل از میلاد برمی‌گردد. رودخانه هزاران که از دریاچه سوان منشعب می‌شود بر زیبایی شهر می‌افزاید. کشور ارمنستان در سال ۳۰۱ میلادی مسیحیت را به عنوان دین رسمی پذیرفت.

آثاری چون قلعه نظامی رومیان، برج و باروهای ترکی، آثار و خرابه‌های قلعه مربوط به اقوام اورتوراها (قرن ۸ ق. م) آثار باستانی ایروان هستند. امتداد رشته کوه‌های آرارات در اطراف این شهر است و بر دره‌ها و دامنه‌های زیبای آن شهرها و روستاهای زیبایی واقع شده است. جنگلهایی زیبا دارد که دنبال جنگل‌های بلوط سلسله جبال زاگرس است و رود زیبای

هزاران از این شهر می‌گذرد. نام ارمنستان برای اولین بار در کتیبه داریوش در سال ۵۲۱ قبل از میلاد دیده می‌شود که در کتیبه چنین نوشته شده است. سرزمین پونئوس یا ارمنستان را فتح کردیم. پس از فروپاشی شوروی و با استقلال ارمنستان پایتخت آن دستخوش تغییرات کلی شد. از نظر صنعتی ایروان دارای نیروگاههای متعدد برق، یک نیروگاه اتمی، کارخانه‌های مختلف شیمیایی، صنایع فولاد، کمپرسور سازی، پمپ سازی، قطعات کامپیوتری و ساعت سازی می‌باشد. صنایع سبک آن شامل لباسهای ابریشمی، پشمی، پنبه‌ای، کفش و توتون می‌باشد. از نظر فرهنگی دارای مراکز مختلف آموزشی دولتی و خصوصی، کتابخانه، موزه می‌باشد.

هاوانا: کوبا

هاوانا در سواحل شمالی کوبا واقع شده است و به دلیل داشتن تعداد زیادی آثار معماری و باستانی به صورت یک آهن‌ربای جذب جهانگرد عمل می‌کند. در این شهر کمتر از یک مایل با تاسیسات وسیع گردشگری به چشم می‌خورد. این شهر در سال ۱۵۱۹ ایجاد گردید و در واقع دروازه‌ای به دنیای جدید از نیمه قرن ۱۶ برای اسپانیایی‌هایی به شمار می‌رفت. در سال ۱۸۹۸ جنگ دریایی مابین در این بندر صورت گرفت و به جنگ اسپانیایی - امریکایی معروف شد. هاوانا از لحاظ تاریخی و اقتصادی و علمی دارای اهمیت است. توریست‌های زیادی برای دیدن آثار دوره اسپانیایی به این شهر می‌آید زیرا شهر هاوانا زمانی یکی از کولونی‌های اسپانیایی بود. شهر هاوانا دارای یک دانشگاه و ۱۳ دانشکده می‌باشد. صنعت جهانگردی بزرگترین منبع درآمد کشور کوبا می‌باشد. در مجموع در کشور کوبا ۲۰۰ موزه، ۱۲۱ گالری هنر، ۳۵۰ کتابخانه، ۶۷۸ کلیسای زیبا با مذهب کاتولیک وجود دارد که بخشی از این آثار در شهر هاوانا قرار گرفته است. از صنایع مهم کشور کوبا، می‌توان به شکر، کاغذ، نیکل، نفت، مواد شیمیایی، نساجی و ماشین آلات اشاره کرد.

فرایبورگ: آلمان

این شهر قدمتی ۹۰۰ ساله دارد و به علت سرسبزی و ویژگیهای مناسب آب و هوایی به عنوان یکی از شهرهای مهم جهانگردی به حساب می‌آید و به همین علت در سال ۱۹۹۲ به عنوان پایتخت محیط زیستی کشور آلمان

معرفی می‌شود. فعالیتهای گوناگون در زمینه حفاظت از محیط زیست به این امر کمک کرده است. شهر بر ساحل رود راین و در نزدیکی جنگلهای سیاه قرار گرفته است. اقتصاد این شهر با سیاست محیط زیست شهر هماهنگی کامل دارد. در فرایبورگ بناهای فرهنگی و تاریخی زیادی وجود دارد که می‌توان به موزه هنرهای معاصر و کلیساهایی که در قرون وسطی ساخته شده اشاره کرد. کلیسای جامع این شهر با ارتفاع بالغ بر ۱۱۶ متر قدمتی ۷۰۰ ساله دارد.

فرایبورگ دارای چشمه‌های آب معدنی زیادی می‌باشد همچنین کوههای سر به فلک کشیده، دریاچه‌ها، جنگلها، دره‌ها، باغها و پارکهای زیادی در این شهر موجود می‌باشد. شهر دارای آثار تاریخی و باستانی قابل ملاحظه‌ای است که عمدتاً طی جنگهای مختلف ویران شده و بعداً دوباره بازسازی شده است.

حمامهای مخصوص بیماران

روماتسمی و قلبی در این شهر وجود دارد و گیاهان دارویی زیادی در آن کشت می‌شود. این شهر به خاطر موقعیت جغرافیایی خود که در مسیر مستقیم شمال به جنوب اروپا قرار دارد دارای کلیه وسایل حمل و نقل پیشرفته می‌باشد و به همین دلیل گردشگری علمی و تجاری زیادی در این شهر برگزار می‌گردد. حدوداً جمعیت این شهر را دانشجویان شامل می‌شوند. دانشگاه فرایبورگ دارای قدمتی حدود ۵۵۰ ساله می‌باشد که در زمینه‌های علمی، تحقیقاتی، حفاظت از محیط زیست و بهداشت با سایر دانشگاهها و مؤسسات همکاری نزدیکی دارد.

کوالالامپور: مالزی

کوالالامپور پایتخت کشور مالزی یکی از قطبهای مهم جهانگردی در جنوب شرق آسیا به همراه سنگاپور و تایلند محسوب می‌شود. از مناطق دیدنی آن مسجد جامع، مسجد شاه علم، موزه ملی، باغ گلها، باغ پرندگان، باغ پروانه‌ها، برج مخابراتی، معابد، آسمان‌نماها، ساختمان پارلمان، محله چینها، ساختمان سلطان عبدالصمد، منوریل، باغ بوتانیک، باغ وحش، پارک تی تی وانگ است. این شهر با آنگارا، اوراکا، کازابلانکا و اصفهان پیمان خواهرخواندگی دارد. نژادهای مختلفی در شهر کوالالامپور ساکن هستند که شامل نژاد مالایی، چینی و نیز اقلیت‌های از نژادهای دیگر شامل هندی، پرتغالی، مهاجرینی از کشورهای اندونزی، فیلیپین و چند کشور دیگر را شامل می‌شود. مدیریت شهری این شهر عمدتاً در اختیار مسلمانان می‌باشد. زبانهای اصلی این شهر: مالایی، انگلیسی، چینی و تامیلی می‌باشد. شهر کوالالامپور دارای ۷ دانشگاه، ۵۱ پلی تکنیک و ۲۸ کالج تربیت معلم می‌باشد. از تولیدات کشاورزی می‌توان به روغن نخل، کاکائو، فلفل، آناناس و نارگیل اشاره کرد. از آنجایی که بیشتر مساحت کشور مالزی را جنگلهای انبوه پوشانده است تولید الوار یکی از بخشهای مهم اقتصادی مالزی می‌باشد.

بارسلونا: اسپانیا

این شهر در شمال شرق اسپانیا و در فاصله کمی از کشور فرانسه در ساحل مدیترانه واقع شده است و دارای ۱۴۳ کیلومتر ساحل زیبا می‌باشد. قدمت آن به سده اول میلادی بازمی‌گردد. در میراث فرهنگی غنی آن آثاری از فرانسویها، رومیها و اعراب به چشم می‌خورد. از زمان بازیهای المپیک معروفیتی دو چندان یافت. در قرون میانه مرکز امپراطوری تجاری فعالی بوده است. از نقطه نظر معماری علی‌رغم تغییراتی جزئی هنوز آثار تمدن قدیم در شهر مشاهده می‌شود. در قرن چهاردهم آثاری در آن ساخته شد که دارای شهرت جهانی است. در این شهر تغییرات عمدتاً در اواسط قرن نوزدهم میلادی انجام گرفته است. با انقلاب صنعتی در قرون ۱۹ و ۲۰ شهر به عنوان مهمترین مرکز اقتصادی کشور اسپانیا شناخته شده است. بارسلونا با سایر شهرها و کشورهای همجوار برای مثال پاریس، برلن، مونیخ و سراسر اروپا جریان نزدیکی دارد. ایمن شهر هم اکنون شهرزبیبی با بناهای تاریخی و ساختمانهای مدرن می‌باشد. از زمان بازیهای المپیک از بعد فرهنگی -

اقتصادی و تکنولوژی تغییرات اساسی در آن ایجاد شده است و پارکها، موزهها و مناطق تجاری جدیدی در آن راه‌اندازی شده است. ارتباط این شهر با سایر شهرها و کشورهای همجوار از جمله پاریس، برلن، زوریخ، میلان و به طور کلی سراسر اروپا از طریق فرودگاه بین‌المللی و خطوط سریع‌السیر راه آهن و جاده‌های شوسه انجام می‌پذیرد. شهر بارسلونا دارای ۵ دانشگاه، ۴۰ کتابخانه و ۳۲ موزه می‌باشد.

کویت

کشور کویت با ۱۷۸۲۰ کیلومتر مساحت حدود ۲۸۳۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد که از این تعداد حدود ۸۰۰ هزار نفر کویتی و بقیه خارجی هستند. شهر کویت ترکیبی از نژادهای کویتی، ایرانی، هندی، پاکستانی، فلسطینی و اعراب سایر کشورها را دربردارد. شهر کویت آثار تاریخی چندانی ندارد. اما جزیره فیلکا که در ۲۰ کیلومتری کویت با وسعت ۳۵ کیلومتر مربع قرار گرفته دارای آثار تاریخی متعددی از دوران عباسیان است. در بخش مرکزی شهر کویت دروازه‌های قدیمی از بازمانده‌های قلعه قدیمی وجود دارد. از اماکن دیدنی این شهر می‌توان به میدان صفات اشاره کرد که حدود ۱۲۵ سال پیش ساخته شده است. آب و هوای شهر کویت و بطور کلی کشور کویت عمدتاً گرم و خشک می‌باشد، حداکثر دما در تابستان ۳۵ تا ۵۰ درجه و حداقل دمای آن در زمستان حدود ۱۰ درجه می‌باشد. میزان بارش در این کشور بسیار کم و بین ۷۵ تا ۱۵۰ میلیمتر می‌باشد. بیشتر درآمد کشور کویت از طریق فروش نفت می‌باشد.

منابع

- ۱- صفی، سیروس، جغرافیای اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱۳۵۳، ص ۹۵.
- ۲- هترو لطف‌الله، گنجینه آثار تاریخی اصفهان، کتابفروشی نفیسی، ۱۳۴۴، اصفهان ص ۱۴.
- ۳- کسریان، نصرالله اصفهان، نشر ناشران ایران، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۲، ص ۷.
- ۴- طرح تفصیلی شهر اصفهان، مهندسین مشاور پارس، نقش جهان، منطقه سه، ۱۳۷۱.
- ۵- جزوه آشنایی با شهر فلورانس، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۶- سعیدیان، عبدالحسین، شهرهای جدید، انتشارات علم و زندگی، ص ۲۷۹.
- ۷- جزوه آشنایی با شهر سن پترزبورگ، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۸- جزوه آشنایی با شهر شیآن، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۹- جزوه آشنایی با شهر پاریس، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۰- جزوه آشنایی با شهر بروان، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۱- جزوه آشنایی با شهر هاوانا، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۲- جزوه آشنایی با شهر فرایبورگ، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۳- جزوه آشنایی با شهر کوالالامپور، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۴- جزوه آشنایی با شهر بارسلونا، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۵- جزوه آشنایی با شهر کویت، شهرداری اصفهان، امور بین الملل.
- ۱۶- در تهیه و ترجمه جزوات مربوط به شهرهای خواهرخوانده، هما سعادت آثار مجتبی نیرومندگاد شناس امور بین الملل شهرداری اصفهان بسیار چاره ساز بود که همین جا از زحمات ایشان تشکر می‌نمایم.